

Tóth János

IN MEMORIAM RÉDEI ISTVÁN

Rédei István

A Jászság történetének egyik kiváló ismerője, fáradhatatlan szorgalmú kutatója, a Jászság érdekeinek szolgálatát mindenkor áldozatkészen vállaló múzeumi munkatárs távozott körünkből mindörökre e mostani esztendő koratavasán.

Rédei István 1926. szeptember 23-án született Jászberényben. Gyermekkorának, elemi majd polgári iskolai tanulmányainak éveit történelmünk igen nehéz időszakában zajlottak. Szülei meglehetősen nehéz, alkalmi földműves-napszámos munkával tudták csak biztosítani a kis család előbbre jutásának anyagi feltételeit.

1941-től nyomdásztanulóként folytatta tanulmányait s négy esztendő után, 1945-ben nyomdász képzésedő szakmunkásként szerezhetett szakképesítést. - Mind-ez a háború éveiben zajlott, miközben sikerült elkerülnie mindazt, ami ekkor a saját korosztályához tartozók részének sorsa volt: a katonaságot, az elhurcolást.

Ezekben az években családi körülményei úgy hozták, hogy közelebbi kapcsolatba kerülhetett Komáromy József családjával. Komáromy József már az 1920-as évek második felétől jelentős közéleti személyisége volt Jászberénynek. 1929-ben folyóiratot szervezett és indított jórészt olyan szándékkal, hogy ebben fórumot adjon a Jászság történetével kapcsolatos kutatási eredmények közzlésének. Rövid néhány esztendő során jelentős helytörténeti kutató gárdát tömörített maga köré, s igen rangos kiadványokat jelentetett meg a Jász Múzeum gondozásában. A *»Jászsági Könyvtár«* elnevezésű sorozatban jelenhetett meg *»Adatok Jászberény múltjából«* című tanulmánykötete, majd 1937-ben a Jász Múzeum első évkönyve jelentős történeti, régészeti tanulmányokkal. 1943-ban újabb múzeumi évkönyv készült, amelynek nyomdai munkálataiban már Rédei István is részt vehetett. Ifjú nyomdásztanulóként már ezek a körülmények is serkentették őt szakismereteinek bővítésére, alakították, formálták érdeklődését és vonzalmát a helytörténeti kutatómunka iránt.

1949 után, amint ő említette: *»munkahiányból eredő felmondással«* elhagyni kényszerült a jászberényi nyomdát, s az egyik fővárosi nyomdában talált szak-képzettségének megfelelő munkahelyet s ezáltal szerény megélhetési lehetőséget. Ezekben az években zajlott a nyomdák államosítása is. Mintegy három esztendőig tartó fővárosi munkavégzése során is szakadatlan önképzéssel, szervezett szakmai továbbképzések segítségével gyarapította sokoldalú ismeretanyagát.

1952-től immár végérvényesen szülővárosában juthatott munkához, ekkor már az államosított Szolnoki Nyomda Vállalat Jászberényi Telephelyén képzésedőként.

A nyomdász mesterség különböző szakterületein megszerzett elméleti és gyakorlati ismeretei messze meghaladták azokat a technikai lehetőségeket, amelyekkel e kis nyomda akkoriban rendelkezett, mégis tovább bővítette szakmai tudását a felsőfokú nyomdaipari technikum elvégzésével. Ezt követően mintegy hat esztendőn át - gyakorlati nyomdai munkája mellett - rendszeres Szolnokra utazgatással a nyomdaipari tanulók iskolai szakoktatójaként is dolgozott.

1952 után ismét szorosabbra fűződhetek Komáromy Józsefhez, ekkor már mint múzeumigazgatóhoz s általa a Jász Múzeum vonzásköréhez tartozó jeles

helytörténetkutatókhoz, helyi közéleti személyiségekhez kötődő kapcsolatai. Komáromy József mellett - rendszeres budapesti kapcsolattal - Porteleki (Prückler) József, helyben pedig Németh Ferenc, Blénessy János, a festőművészek közül pedig Makai József, Gy. Riba János, Sáros András és Vuics István alkották ennek a korai várostörténeti, műemléki öntevékeny kis munkaközösségi csoportosulásnak a magvát.

Ebből az öntevékeny múzeumbaráti körből indulhattak el és valósulhattak meg jelentős helyi kezdeményezések a várostörténeti kutatások, a műemlékvédelmi munka terén s a helyi történelmi emlékek megőrkítésének, megismertetésének érdekében is számottevő eredmények születtek.

E kis közösségnek fontos része volt abban, hogy a Városépítési Tervező Vállalat által országszerte indított program keretében 1954-ben elkészülhetett *»Jászberény városképi és műemléki vizsgálata«* címmel egy igen fontos adatfeltáró és programkijelölő tanulmány Vákár Tibor szerkesztésében.

Rédei István mindenkor tevékeny résztvevője volt e szűkebb körű társadalmi csoportosulás munkájának, később pedig mintegy két évtizeden át tanácsstagként még hatékonyabban munkálkodhatott Jászberény műemlékeinek, történelmi értékeinek óvása, gondozása érdekében. A megélhetési lehetőségeit biztosító nyomdai munkájában is egyre növekvő feladatai és elfoglaltságai mellett mindenkor tudott időt és energiát áldozni arra, hogy folyamatos önképzéssel, hosszú éveken át szorgalmasan gyűjtött gazdag magánkönyvtárának segítségével, történelmi ismereteinek gyarapításával a Jászság történetének, a kutatások forrásainak feltárásával és megismerésével a legkülönbözőbb várostörténeti témákban biztonságos jártaságra tegyen szert. Mindezt a maga szerény módján művelte, jó ideig csupán a hozzá közel állók közül is csak kevesen ismerhették széles körű tudását. Rédei István helytörténet-kutatói, kiadványszervezői munkásságában az 1967-es esztendő akár korszakhatárt is jelenthet. Ebben az évben ünnepelte a Lehel Vezér Gimnázium alapításának 200. évfordulóját. A Jászság művelődéstörténetének e fontos eseménye kiváló alkalomnak kinalkozott arra, hogy egyik jeles helytörténetkutató, Blénessy János tanítóképző-intézeti tanár Jászberény város iskolázásának és közművelődésének történetéről szóló méltatlanul mellőzött pályadíjnyertes tanulmányát - már csak sok-sok gimnáziumtörténeti vonatkozásai miatt is - kiadni lehessen. Rédei István meghatározó részt vállalt a kézirat nyomdai előkészítésében, a nyomdai munkálatok megvalósításában, a szükséges anyagi eszközök megszerzésében, s e fontos tanulmány a már korábban is tervezett *»Jászsági Füzetek«* elnevezésű kiadványsorozat első számaként - a hivatalosan soha be nem jegyzett szűkebb kutatói közösség, a *»Múzeumbaráti Kör«* gondozásában és neve alatt 1967-ben meg is jelenhetett. (*A Jászsági Füzetek sorozatában - ugyancsak Rédei István sokféle közreműködésével - mindmáig még további 18 füzet jelenhetett meg.*)

Rédei István életében is fontos változást jelentett az a mozzanat, amikor a Szolnoki Nyomda Vállalat Jászberényi Telepét a jászberényi Hűtőgépgyár átvette s a továbbiakban önálló üzemként működtette. Jelentős műszaki fejlesztések valósulhattak meg e tulajdonos-váltás után s Rédei Istvánnak további lehetőségei nyíltak arra is, hogy korábban megszerzett nyomdászati szaktudását a mindennapi gyakorlatban is kamatoztatni tudja. Kezdetben gépi szedőként, később üzemvezetőként dolgozott az újjászervezett nyomdában. Hűtőgépgyári felettesei mindenkor elismerték, számításba vették sokoldalú, magas szintű szaktudását s igényelték szervezői, szakmai közreműködését abban a folyamatban is, amikor a nyomdát a város főtéri épületéből jóval kedvezőbb elhelyezési körülményekkel a Hűtőgépgyár területére telepítették át.

Rédei Istvánnak a Jászság történeti kutatásában elért jelentősebb eredményei legkorábban a Hűtőgép című üzemi lap hasábjain kaphattak nagyobb nyilvánosságot. Tudományos igényű, alapos forráskutatások után a Rákóczi szabadságharc

jászkunsági vonatkozásait, korábban még nem ismert dokumentumait gyűjtötte egybe és újságcikk-sorozat formájában adta közre. Az újság szerkesztésének, jellegének természetéből adódóan a tudományos jegyzetek, levéltári, szakirodalmi hivatkozások közlése e cikkekhez nem kerülhetett. Tervei között szerepelt e fontos tanulmány teljes anyagának önálló kiadványként való megjelentetése.

Helytörténeti kutatásainak rendszeres folytatásához a legszükségesebb feltételek és körülmények - sajnálatos módon - csak nyugdíjas éveiben, 1986 után alakulhattak ki számára. Ekkortól a Jász Múzeumban szerény tiszteletdíjas munkatársként végezhetette a történeti dokumentációs gyűjtemény rendezését, tudományos nyilvántartását s a feltárt és folyamatosan gyűjtött dokumentumok tudományos feldolgozását. Itteni munkálkodása idején alakulhatott ki a lehetőség arra, hogy azok a korábbi kutatási eredményei, amelyek a jászkunok 1848-49-es szabadságharcbéli szerepével kapcsolatos adatokat, dokumentumokat tárták fel, és önálló tanulmány formájában egybefoglalták, ugyancsak a Jászsági Füzetek sorozatban kiadásra is kerülhessenek.

Múzeumi munkálkodásának éveiben írta sorozatban azokat a műemlék-ismertető tanulmányokat, amelyek a Jászkürt című helyi lap hasábjain jelentek meg, majd később önálló kiadványként is közkinccsé válhattak.

Mindezek a közlések Rédei István helytörténet-kutatói munkásságában - hézagpótló jelentőségük mellett is - jószerint talán csupán a »jéghegy csúcsát« jelentik, hiszen levéltári kutatómunkájának, a Jászság 18-19. századi életének egyes részleteire vonatkozó adatgyűjtéseinek feldolgozásával mindannyiunk fájdalomra számunkra mindörökké adós maradt. Kutatói munkásságának igazi kibontakozása idején, közhasznú törekvéseinek, nagyívű terveinek előkészítése közben mindannyiunk számára készületlenül, váratlanul ragadta őt el közülünk a halál! - A halál, az elmúlás, amely mindannyiunk számára elkerülhetetlen, közös emberi sors, mégis mindannyiszor egyéni dráma, aminek el nem kerülhető szükségeszerűségét értelmünk felfogja, tudomásul veszi, érzelmi világunk mégis tiltakozik, tagadni, ellenállni próbál, s eközben megsérül, újabb sebeket kap. S bár idők múltán e megsebzett érzelmi világunk sérülései begyógyulnak, ám a forradás megmarad s ez mindig emlékeztet az egykori sebre.

E néhány vázlatos ecsetvonás erőtlen arra, hogy Rédei István gazdag életútjáról, igaz emberi tartásáról, mindenek felett való tisztességéről, sokoldalú munkájának jelentőségéről, a Jászság és szülővárosa, Jászberény iránt érzett s mindenkor kifejezésre jutó rajongó szeretetéről, áldozatkész lelkesedéséről akár csak közelítően is árnyalt képet adjon. Ahhoz azonban szerény szándéka szerint hozzájárulhat, hogy példaértékű élete néhány mozzanatának felvillantásával - az itt élők érdekében elhivatottan és önzetlenül munkálkodó áldozatvállalók sorában - Rédei István nevét is minden időkre Jászberény városnak emlékezetébe ajánlja.

B. Jánosi Gyöngyi grafikája